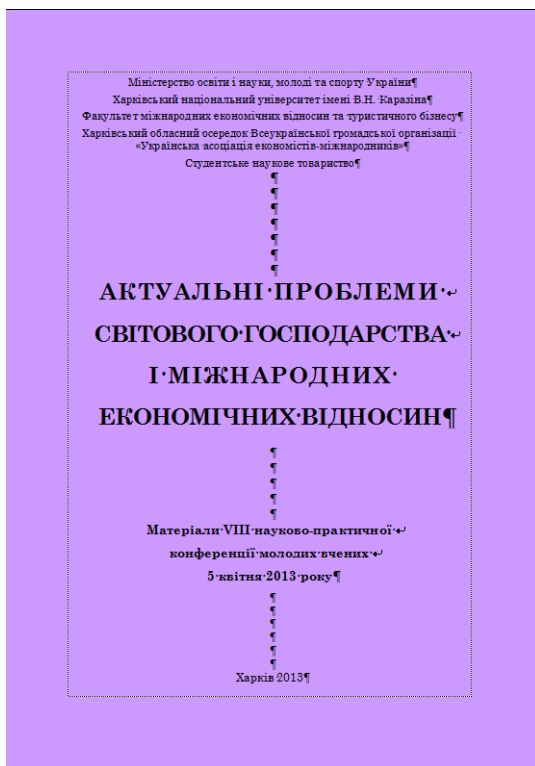

УДК 339.976.2

Грицак Ю.П., Лаурінайчуте Я.А.

Деякі відмінності міжнародної і внутрішньої конкурентоспроможності по регіонах України

Стаття. Надруковано в зб.: «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин. Матеріали VIII науково-практичної конференції молодих вчених 5 квітня 2013 року». – Харків: ХНУ ім. Каразіна, 2013. – 284 с. – с. 110–113.

УДК 339.976.2

Грицак Ю.П., Лаурінайчуте Я.А. ДЕЯКІ ВІДМІННОСТІ МІЖНАРОДНОЇ І ВНУТРІШНЬОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПО РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Із 2004 року Всесвітній економічний форум (ВЕФ) веде розрахунок Індексу глобальної конкурентоспроможності (ІГК) по країнах світу. ІГК був розроблений для оцінки потенціалу зростання країн у середньостроковій та довгостроковій перспективі, з огляду на поточний рівень розвитку та з усвідомленням того факту, що конкурентоспроможність – «це набір інституцій, політик і факторів, які визначають рівень продуктивності країни».

ІГК став головним індексом ВЕФ для вимірювання національної конкурентоспроможності, його можна використовувати для проведення порівняльного аналізу країн-сусідів та визначення загального місця, яке посідає кожна з країн світу у глобальному рейтингу.

Індекс конкурентоспроможності регіону чи країни визначається як середнє значення великої кількості різних складників, кожний з яких відображає один з аспектів конкурентоспроможності. Ці складники (індикатори) згруповано у 12 складових конкурентоспроможності:

Базові вимоги	Підсилювачі ефективності	Фактори розвитку та інноваційного потенціалу
1. Інституції	5. Вища освіта та професійна підготовка	11. Рівень розвитку бізнесу
2. Інфраструктура	6. Ефективність ринку товарів	12. Інновації
3. Макроекономічне середовище	7. Ефективність ринку праці	
4. Охорона здоров'я та початкова освіта	8. Рівень розвитку фінансового ринку	
	9. Технологічна готовність	
	10. Розмір ринку	

Аналіз цих 12-и складових надає можливість провести аналіз сильних та слабких сторін конкурентоспроможності країн і регіонів та формує основу для майбутнього вибору економічної політики.

Різні фактори конкурентоспроможності впливають на країни (регіони) неоднаково, в залежності від рівня і стадії їх соціально-економічного розвитку. На першій стадії економічне зростання залежить від базових факторів,

а країни конкурують за рахунок забезпеченості ресурсами (в основному, некваліфікованою робочою силою та природними ресурсами).

У міру зростання заробітних плат та подальшого економічного розвитку, країни переходять до наступної стадії, де економічне зростання залежить від ефективності. На цій стадії необхідно впроваджувати більш ефективні виробничі процеси, покращувати якість продукції.

Нарешті, коли країни переходять до стадії розвитку економіки, що залежить від інновацій, вони здатні підтримувати високий рівень заробітних плат і відповідний рівень життя тільки за умови, якщо компанії конкурують за рахунок нової й унікальної продукції. На цій стадії компанії повинні конкурувати завдяки інноваціям (12-а складова), виробляючи нові й різноманітні товари.

П'ять років тому фонд «Ефективне управління», що фінансується Р.Л. Ахметовим, спільно з Всесвітнім економічним форумом і за його методологією почав дослідження конкурентоспроможності регіонів України. Останнє четверте видання Звіту про конкурентоспроможність регіонів України 2011 року містить оцінку вже усіх областей.

За оцінкою ВЕФ Україна знаходиться у стадії розвитку «орієнтація на ефективність». На цій стадії 50% успіху забезпечують чинники, що підсилюють ефективність, 40% дають базові умови та 10% – інновації.

Тобто, на теперішній час конкурентоспроможність як України у цілому, так і регіонів окремо залежить головним чином від орієнтації на ефективність. Тому територіальна (регіональна) диференціація цих факторів, що посилюють ефективність економіки, постала ціллю даної статті.

Ефективність економіки країни (регіону) підсилюють 6 чинників, що мають однакову вагу, – вища освіта, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, рівень розвитку фінансового ринку, технологічна готовність і розмір ринку.

Перший чинник – вища освіта і професійна підготовка – оцінюється по 8 індикаторах, з яких, на наш погляд, основними є обхват вищою освітою і доступність дослідницьких і освітніх послуг.

Обхват вищою освітою забезпечує підготовку молоді з найвищою кваліфікацією, здатною самостійно поставити і вирішити виробничу задачу – тобто майбутніх підприємницьких кадрів. По областях України бачимо, що обхват навчанням молоді студентського віку коливається від 29% в Закарпатті, 42% в Криму та Кіровоградщині до 100% в Харківщині; середньоукраїнський показник – 61%.

За доступністю дослідницьких і освітніх послуг коливання по областях значно менше – від 3,96 (Чернігівська область) до 4,91 (Донецька область) при середньоукраїнському 4,48. Звертає увагу те, що в Закарпатській області індикатор доступності освітніх послуг в 2 рази вищий, ніж індикатор об-

хвату вищою освітою. Тобто, закарпатська молодь не сильно прагне до навчання у вузі. Якість освіти найгірша в Херсонській, Кіровоградській і Луганській областях (3,08–,41), а якнайкраща – у Волинській, Рівненській, Сумській і Харківській областях (4,22–,33).

Чинник «ефективність ринку товарів» оцінюється по 16 індикаторах. Цікаво, що при його оцінці в Україні через відсутність даних не враховано найважливіші індикатори – податкова ставка, кількість процедур і час, необхідні для відкриття бізнесу, торгові бар'єри і митні тарифи, хоча по зарубіжних країнах вони є. Серед врахованих індикаторів найбільші коливання спостерігаються по інтенсивності конкуренції на внутрішньому ринку (від 3,70 в Чернігівській до 4,75 в Київській з Києвом і Одеській областях) і по ступеню монополізації ринку (від 3,24 в Херсонській області до 4,21 в Тернопільській і 4,50 у Вінницькій областях). Найнижча ефективність антимонopolної політики є в Києві (2,35) і в Криму (2,50), найбільш висока у Волинській області (3,65). Виходить, що максимальне засилля олігархів є в столиці і курортній зоні.

Чинник «ефективність ринку праці» оцінюється по 9 індикаторах, з яких найбільшу вагу мають ставка на професійне управління і вплив оподаткування. Найвищий професіоналізм керівників наголошується в Дніпропетровській (4,54), Київській (4,53) та Чернівецькій областях (4,53). Найнижчу оцінку професіоналізм керівників отримав в Закарпатській і Тернопільській областях (3,90; тут мінімальна частка осіб з вищою освітою) і, як не дивно, місто Севастополь (3,95), в якому серед керівників переважають колишні військові. Оподаткування надає мінімальний вплив на ринок праці в Одеській області (2,65), а максимальний – у Вінницькій і Кіровоградській областях (3,59–3,70).

В оцінці рівня розвитку фінансового ринку з восьми необхідних індикаторів пропущено найважливіший – це надійність юридичних прав. Чомусь це збігається з «пропусками» в оцінці ефективності ринку товарів (див. вище), тобто пропущено ті індикатори, що складають «кредо» бюрократії та корупції. Серед врахованих індикаторів найнижчу оцінку (1,96 бали, з коливанням від 1,63 до 2,29) отримала доступність венчурного капіталу, що підкреслює низьку інноваційного української економіки. Низько оцінюється і легкість отримання позичок – всього 2,18 бали при мінімумі 1,63 в Вінницькій області, 1,99 в Києві (тобто нижче середнього) і максимумі 2,77 в Івано-Франківській області. При цьому надійність банків оцінюється в 2 рази краще – 4,46 з коливанням від 3,90 (Закарпаття) до 4,77 (Луганська область) і 4,83 (Севастополь).

Чинник технологічної готовності оцінюється по 9 індикаторах. З них найважливішим, на нашу думку, є прямі іноземні інвестиції і передача технологій. Його середня величина для України дорівнює 2,72 з коливан-

ням від 1,93–2,04 (Херсон, Кіровоград) до 3,21–3,36 (Донецьк, Київ). При цьому доступність нових технологій оцінюється вище – в середньому 3,47 бали, при мінімумі в Чернігівській області (2,71) та в Криму (2,80).

Також звертає увагу дуже різка територіальна диференціація за кількістю інтернет-користувачів – від 6,21 на 100 жителів (Закарпаття) до 39,9 (Одеса) і 130,79 (Київ), що в цілому пропорційно рівню утворення населення. Користування Інтернетом – це вельми якісне свідоцтво про здатність населення вивчити програму, тобто уміння перенавчитися та схильність до новаторства.

Складова «рівень розвитку бізнесу» розраховується по 10 індикаторах, з яких найважливішим є природа конкурентних переваг. Вона оцінено в середньому по Україні всього в 3,24 балу при мінімумі 2,71 бали (Закарпаття) і 2,74 (Чернігівщина) і максимумі в Криму (3,74) і Миколаївщині (3,79).

Складова «інновації» оцінено для України найменшою величиною – 2,91 бали. Вона розраховується по 8 індикаторах, з яких найважливішими слід вважати державні закупівлі високотехнологічної продукції і витрати компаній на наукові дослідження. Держзакупівлі високотехнологічної продукції варіюють від 2,29 бали (Чернігів) до 3,63 (Миколаїв) і 3,50 (Одеса). Цей показник для Харківської області лише на 5% вище, а в Києві – на 20% нижче середнього по країні.

В цілому субіндекс конкурентоспроможності «підсилювачі ефективності» дорівнює 3,62 бали з коливанням від 3,29 (Херсонська область) до 4,06 (Київська область з Києвом) або 4,50 у місті Києві (без області. Тобто розбіжність між регіонами за цим фактором невелика – лише $\pm 10\%$.

Література: 1-5. *Звіт про конкурентоспроможність регіонів України: 2008, 2009, 2010, 2011, 2012* / Фонд «Ефективне управління» [Електронний ресурс] – www.feg.org.ua/; 6–10. *The Global Competitiveness Report: 2008, 2009, 2010, 2011, 2012* / World Economic Forum [Електронний ресурс] – www.weforum.org

УДК 339.924

Дурдас К.Г.
ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ
НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В ЄС

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник: к.е.н., доц. Кривуц Ю.М.

Характерною рисою сучасного світового розвитку країн є активізація інтеграційних процесів у світі та Європі зокрема. При цьому, навіть, ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, неминуче відчувають на собі їх певний вплив. Після останнього розширення ЄС Україна стала безпосереднім сусідом Євросоюзу. Це відкриває нові можливості для погли-